

Nákladem Inselu v Lipsku vyšel nedávno Zweigův překlad nejnovější dramatické básně velikého flámsko-francouzského lyrika, překlad pořízený přímo z rukopisu a překlad, pokud soudím jej jako básně německou, nevšedních hodnot uměleckých. *Návrat Helenin* jest schopný přesvědčiti i posavadní skeptiky o prvofadých dramatických kvalitách básníka, který byl posud často pokládán výlučně za extatického lyrika sil kosmických i společenských. Nebezpečí lyriků bývá, že látku dramatickou nevytěžují do jejích dualistických složek, nýbrž podávají nejčastěji jen její náladovou a statickou parafrázi; nebezpečí toto, kterému neunikly první dramatické básně Verhaerenovy, překonává do stupně velmi účtyhodného *Návrat Helenin*. Nejde tu básníkovi ani o lyrickou dekorativnost náladovou, ani o analýsu psychologických problémů; básník dovedl zachovati své básni první podmínku opravdové dramatičnosti: základní mysterium ironického osudu. Celá básně jest zde jen proto, aby mysterium to nám učinila nakonec tajemnějším, a tím reálnějším, než bylo na počátku, — po mém soudu znak každé opravdové básně dramatické.

André Suarès o Stendhalovi

André Suarès jest dnes snad nejprozíravější duchový portretista francouzský; jeho jehla má hloubku, jeho linie má monumentálnost. Jako malou ukázkou jeho umění překládám několik odstavců z jeho *Stendhala*, jak jej podává v *Grande revue* ve své *Voyage du condottiere*: „Člověk nejvolnější a jako Montaigne člověk všech dob. Pohan rozumem a katolík citem nesnáší žádného obmezení. Takové pak jest pravidlo tohoto dokonalého Já: zatracuje všecko, co jest překážkou volné hře rekově; pokládá za dobré všecko, co napomáhá člověku, aby uskutečnil svou přirozenost. Posléze člověk a rek nerozlučují se mu. *Stendhalovi* člověk neschopný vášně nebo prostý energie oddati se jí není naprosto nic.

Žije, aby žil. Aby byl sám sebou, miluje a píše. Itálie jest jeho klimatem, poněvadž se mu zdálo, že Itálie má klima nejpriznivější životu.

Nenávidí všecka jha. Láme je, jak se s nimi potkává. V náboženství hnuší se mu nejprve jeho rozumu. Soudí rodu, stát, zemi, svět i věky. Tvoří si dobu a místo z toho, co potkává nejvášnivějšího i nejvolnějšího ve všech zemích a ve všech věcích. Ničím nejsa oklamán, chce být klamán vášní.

Má tedy hluboký smysl pro umění: ví, že umění jest nejprve opojení životem. Ví, že i v bolesti umění hledá rozkoš a že umělec jest hrdina požitku. Tento svět chce, aby ho bylo požíváno do nekonečna.

Má mocné smutky, které objevuje svým přátelům a jež skrývá ve svých knihách. Duch u něho jest maskou vášní. Dělá bonmoty, aby jej nechali v pokoji oddávat se velkým citům.

Hluboký analysta automatu není, díky nebesům, literát. Nemyslí, aby se líbil těm, jimiž pohrdá.“

získává si, zdá se, v Německu v překladě p. Saudkově půdy. Naposledy rozepsal se o ní s panegyrismem Felix Braun v berlínské revui *Nord und Süd*. Ruce jsou mu z nejkrásnějších knih „pro tuto dobu a zároveň pro věčnost“ a autor z největších zjevů poesie světové.

Moréasovy Variations sur la vie et les livres,

poslední kniha jeho, dílo kritické i vzpomínkové, estetické i intimní, jest z nejkouzelnějších knih francouzských poslední doby. Jsou tu studie o Goethovi, Shakespearovi, Carlylovi, Nietzscheovi, psané jazykem prostým a střídmým, a přece přetřžené duševním obsahem, bohaté diskretní moudrostí, nestvořenou pro tržiště. Řada mrtvých básníků francouzských přechází před tvým zrakem, vyvolána jsouc obyčejně několika stručnými větami. A jest tu několik stran ryze intimních o „Smrti a přátelství“, z nichž hovoří táž hořká moudrost jako z nejkrásnějších *Stancí*. Mluvíti o literárním odkazu při této knize bylo by snad nemístné; jím jsou a budou básníkovy *Stance*. Ale *Variace* na život a knihy mají celé kouzlo deníku beze všech jeho stinných stránek, kterými jsou pohodlně vzdáni se chvíli a vteřině a mnohomluvná hovornost. Toho na štěstí *Moréas* neznal; vždycky, i tam, kde se sdílit, jest obřadný a podává všeobecné lidství viděné typicky.

Romance beze slov

(věnovaná J. Karáskovi)

V poslední *Moderní revui* uznal pan *Karásek* za dobré ohřátí svou ubohou a nízkou polemiku z r. 1900¹: tak došla mu již všecka invence polemická. All right! Jen na jedno zapomněl p. *Karásek* přitom: na to totiž, že mně v listech vyslovil lítost nad touto polemikou a že ji zde odvolal. Pochybují, že má naše tiskárna dost silný typ, aby jím vysázela tato místa, jak zasluhují; proto spokojují se prostou kursivou.

I. Na *Smíchově* 6. října 1903: *Jsem-li někdy deprimován vzpomínkou na tu celou mrtvou minulost, tíží mne vždy z ní jen má (podtrženo) slova, jen jich lituji. Nic více. Říkám Vám to bez sentimentality, zcela přímo.*

II. 13/X 1903: *Mé dispošice, má ctižádost netřhla ke kritice. Nemohu tedy dnes cítiti zklamání — leda z toho, že jsem promeškal příležitost pracovati na jiném poli, kde bych byl umělecky snad některý svůj sen realizoval. Vy však a Vaše generace počali jste a dovršili dílo. A proto mohu napsati: budte na ně hrdým. Vzpíral jsem se dlouho věřiti ve virtuální cenu něčeho. Ale dnes cítím, že i kdyby nebylo tolik umělecké potence, co jste jí vložili do kritického díla generace let devadesátých, dílo to již svým vlivem jest neodstranitelné z vývoje literatury. A to jest jeho sláva, nesmrtelnost díla Vašeho a Vašich současníků.*

1 - [Viz *Kritické projevy* 4, str. 303—317, 318—324.]